

Έλενα Μαρούτσου

Τὸ ἐξιλαστήριο θαῦμα

Μιὰ ἱστορία σὲ πενήντα μία βαλίτσες

Μυθιστόρημα

1. Εἰσαγωγή στὴν τέχνη τῆς ἐξαφάνισης: Ἡ βαλίτσα καὶ τὸ βαλιτσάκι

Η ΛΕΞΗ «ἐξαφάνιση» βούιζε στὸ αὐτὶ τῆς Ραχήλ γιὰ ὥρα ἀφότου εἶχε κλείσει τὸ τηλέφωνο. Μὲ σπασμωδικὲς κινήσεις τοῦ νοῦ προσπαθοῦσε νὰ ἀπομονώσῃ τὴν κρίσιμη λέξη ἀπὸ αὐτὲς ποὺ συνωστίζονταν δίπλα τῆς, σὰν παράσιτα ποὺ παρεμβάλλονται στὸ ραδιόφωνο καθὼς παλεύεις νὰ ξεδιαλύνεις τὰ λόγια τοῦ ἐκφωνητῆ. Οἱ λέξεις «ἐπίθεση», «ἀπόπειρα», «κακοποίηση» στριμώχνονταν δίπλα στὴν «ἐξαφάνιση», τὴν καπάκωναν, ἔριχναν πάνω τῆς τὴ μαύρη τους σκιά, ὅπως ἀρπακτικὰ πουλιὰ πάνω ἀπὸ περιστέρι. Ναι, ὅπως πάνω ἀπὸ μικρὸ περιστέρι. Γιατὶ ὁ δεκαπεντάχρονος Μουσὰ εἶχε μυστηριωδῶς ἐξαφανιστεῖ σὰν ἐκεῖνο τὸ γκριζο περιστέρι ποὺ εἶχε γεννηθεῖ στὴν πίσω βεράντα τοῦ σπιτιοῦ, μέσα σὲ μιὰ γλάστρα. Ἡ μαμά του, ποὺ τὸ κλώσῃσε ὑπομονετικά, ποὺ τοῦ ἔφερνε φαγητὸ ὅταν ξεμύτισε ἀπ' τὸ αὐγὸ, ξάφνου ἔπαψε νὰ ἔρχεται. Ἡ Ραχήλ, ἔξι χρονῶν τότε, ἀναλαμβάνοντας ὡς ἀνάδοχη μητέρα τὴ φροντίδα τοῦ μικροῦ, εἶχε προσπαθήσει νὰ τοῦ μάθῃ νὰ πετάει. Τὸ ἀνέβαζε λοιπὸν στὸ τραπέζι τῆς βεράντας καὶ ἐκτελοῦσε μπροστὰ του τὶς κινήσεις τοῦ πετάγματος,

άνεμίζοντας ρυθμικά τὰ χέρια πάνω κάτω. Τὰ πτητικά μάθηματα κράτησαν λίγες μέρες. "Όταν τὸ κορίτσι ἔκρινε πὼς τὸ πουλὶ ἦταν πλέον ἔτοιμο νὰ ἐφαρμόσει ὅσα εἶχε διδασχθεῖ, τοῦ ἔδωσε μία ἀπαλὰ στὸ κορμάκι. Τὸ περιστέρι ἔπεσε κάτω. "Όταν τὸ σήκωσε, ἔνωσε τὴ μικρὴ καρδιὰ νὰ φτεροκοπάει μέσα ἀπὸ τὰ πούπουλα. Ἡ Ραχὴλ δὲν πτοήθηκε. Ἐπανέλαβε τὸ μάθημα μερικὲς φορές. "Όταν σταμάτησε ἡ καρδιὰ τοῦ πουλιοῦ, πανικός κυρίευσε τὸ κορίτσι. Πῆρε στὴ χούφτα της τὸ νεκρὸ περιστέρι καὶ τὸ ἔκρυψε σὲ ἓνα βαλιτσάκι ποὺ βρῆκε στὴν ντουλάπα τῆς μαμᾶς της. Ἦταν μαῦρο ὅπως καὶ ἡ βαλίτσα ὅπου, λίγους μῆνες μετὰ, στὸ τσίρκο ἓνας ταχυδακτυλουργὸς ἔκλεισε μέσα τὴν καλλίγραμμη βοηθὸ του. Ἡ κοπέλα διπλώθηκε στὰ δύο μὲ ἄνεση λὲς καὶ χρησιμοποιοῦσε αὐτὴ τὴ μέθοδο γιὰ τὴν καθημερινὴ της μετακίνηση. Ὡστόσο μέσα ἀπὸ τὴ βαλίτσα ἀκουγόταν ἓνας παλμὸς, κάτι σὰν χτύπος πάνω σὲ ταμποῦρλο ἢ σὰν τὴν καρδιὰ ἓνὸς πουλιοῦ ποὺ τὸ κρατᾶς στὶς χούφτες. Ἡ καρδιὰ τῆς Ραχὴλ ἄρχισε νὰ πεταρίζει στὸ στήθος της. Ουμῆθηκε τὸ περιστέρι ποὺ εἶχε κλείσει στὸ βαλιτσάκι καὶ τὸ εἶχε ξεχάσει ἐκεῖ, στὰ βᾶθη τῆς ντουλάπας. Οὐδέποτε πῆγε στὸν κῆπο νὰ τὸ θάψει. Ὁ ταχυδακτυλουργὸς κατέβηκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ καί, σὰν νὰ ἤξερε τὸ ἔνοχο μυστικὸ της, τὴν πλησίασε καὶ τῆς ζήτησε νὰ ἔρθει νὰ σταθεῖ δίπλα του. Μετὰ ὁ προβολέας ἔπεσε πάνω στὸ μικρὸ κορίτσι, δημιουργώντας γύρω ἀπὸ τὰ πόδια της μιὰ λίμνη ἀπὸ φῶς. Ὁ ἄντρας τῆς ζήτησε εὐγενικὰ νὰ ἀνοίξει τὴν ἀποσκευή. Ἐκείνη ἄρχισε τότε νὰ τραβᾶει σιγὰ σιγὰ τὸ φερμουάρ, ὅταν ξάφνου πισωπάτησε τρομαγμένη: μέσα ἀπὸ τὰ σωθικά τῆς βαλίτσας πετάχτηκε φτεροκοπώντας

Ένα περιστέρι. Τὸ θαῦμα αὐτὸ ὅμως ξεθώρασε, ἔχασε τὴν ἐκτυφλωτικὴν του λάμψη μπροστὰ στὸ ἀσύγκριτο θαῦμα ποὺ συντελέστηκε κι αὐτὸ μπροστὰ στὰ μάτια τῆς Ραχήλ ὅταν, ἐπιστρέφοντας σπίτι, ἀνοιξε δειλὰ δειλὰ τὸ μαῦρο βαλιτσάκι: Τὸ περιστέρι εἶχε ἐξαφανιστεῖ. Στὴ θέση του πάλονταν, συστρέφοντας τὸ μικροσκοπικὸ κορμί τους, χίλια λευκὰ τυφλὰ σκουλήκια.

2. Ἡ βαλίτσα πού σέ πάει στὸν οὐρανὸ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ σημαίνει «θαυματουργός». Ἔτσι τοὺς εἶχε πεῖ ἡ κοινωνικὴ λειτουργὸς ὅταν τοὺς κάλεσε στὰ γραφεῖα τῆς Ἀνάδρασης γιὰ νὰ τοὺς ἀναγγεῖλει ὅτι εἶχε παρουσιαστῆ παιδὶ γιὰ κατεπεύγουσα ἀναδοχή. Ἡ νέα γυναίκα εἶχε χεῖλη σὰν κεράσια, αὐτὰ τὰ μεγάλα πού βρίσκεις στὸ σουπερ μάρκετ. Τὰ χεῖλη τῆς Ραχήλ ἔμοιαζαν μὲ ἀδέξιες ἀπόπειρες ἐνὸς παιδιοῦ νὰ ζωγραφίσει ἓνα στόμα. Φανταστεῖτε τὸ παιδὶ νὰ σβῆνει ξανὰ καὶ ξανὰ τὰ χεῖλη, ἀφήνοντας μόνο μία γραμμὴ. Μία γραμμὴ, πού ὅσο μεγάλωνε ἡ Ραχήλ, γινόταν ὅλο καὶ πιὸ λεπτή, πιὸ σβησμένη. Τώρα πού κόντευε τὰ πενήντα, ὅταν χαμογελοῦσε, ἐνιωθε πὼς τὸ στόμα θὰ σκιζόταν, σὰν χαρτί, στὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ ἀδέξιου παιδιοῦ. Ὁ Ρίχαρντ τῆς ἔλεγε ὅτι τὰ χεῖλη τῆς ἦταν συγκινητικά. "Ὅτι αὐτὰ εἶχε ἐρωτευεῖ. «Μοντιλιάνικο», ἔτσι τὴ φώναζε. Καλύτερα ὅμως νὰ συγκεντρωνόταν στὴν κοινωνικὴ λειτουργὸ πού τὴν κοιτοῦσε τώρα σὰν νὰ περίμενε κάτι. «Ὡραῖο ὄνομα!» εἶπε κάπως ἀμήχανα. Ἦξερε ὅτι ἔπρεπε νὰ δείξει ἐνθουσιασμό. Στὸ κάτω κάτω, αὐτὴ εἶχε τὴν ἰδέα νὰ φιλοξενήσουν ἓνα ἀσυνόδευτο προσφυγόπουλο. Αὐτὴ εἶχε συμπληρώσει τὴν αἴτησή.

Αὐτὴ εἶχε ἀναμετρηθεῖ μὲ τὸν ἄντρα της, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ ἀλλάξει ἢ ζωὴ τους στὸ παραμικρό. Ἡ μεγάλη της κόρη δὲν εἶχε φέρεи ἀντίρρηση· ἀντιθέτως, ἔδειχνε περιέργεια, σχεδὸν ἀνυπομονησία γιὰ τὴν πιθανὴ ἀφιξὴ ἐνὸς ξένου. Μὲ τὴ μικρὴ ἀκόμη πάλευε.

«Ναί, μάθαμε πὼς τὸν εἶπαν ἔτσι ἐπειδὴ χαμογελοῦσε ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ γεννήθηκε. Στὴν ἀρχὴ νόμισαν ὅτι κάτι δὲν πῆγαινε καλὰ, μιὰς καὶ δὲν ἔβαλε τὰ κλάματα μόλις βγῆκε ἀπ' τὴν κοιλιά. Ὅμως ἦταν ὑγιέστατος. Ὅταν ἀφηγοῦνταν τὴν ἱστορία του, ἡ μαμά του ἔλεγε πὼς τὸ μωρὸ δὲν ἔκλαψε ἐπειδὴ ὅλα τὰ δάκρυα τὰ εἶχε ξοδέψει ἐκείνη, ὅσο ἦταν ἔγκυος».

«Μὰ εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ἔκλαψε τὸ μωρὸ στὴ γέννα; Δὲν ἔχω ξανακούσει κάτι τέτοιο», εἶπε ἡ Ραχήλ.

«Ἐρέρετε...» εἶπαν χαμογελώντας τὰ χεῖλη-κεράσια, «κάθε οἰκογένεια ἔχει ἓνα δικό της ἀφήγημα, ὄχι μόνο γιὰ τὴ γέννηση τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ γιὰ κάθε πτυχὴ τῆς οἰκογενειακῆς ἱστορίας».

Μάλιστα, σκέφτηκε ἡ Ραχήλ. Τὸ ἀφήγημα. Νά τη πάλι αὐτὴ ἡ ἀντιπαθητικὴ λέξη, ποὺ μᾶς κάνει τὴν καμπόση. Φαίνεται πὼς οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦσαν νὰ τὰ βγάλουν πέρα μὲ τὴν ἀλήθεια. Πὼς ἀνακάλυψαν κάποια στιγμή ὅτι ἔχει χίλιες πτυχές. Ὅσο τὴν ξεδίπλωνες, παρουσιάζονταν κι ἄλλες. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ μαγαζιοῦ δὲν ἄντεχαν νὰ βλέπουν τοὺς πελάτες νὰ τσακώνονται πάνω ἀπ' τὸ ὕφασμα, νὰ τὸ τραβοῦν καὶ νὰ τὸ τσαλακώνουν, νὰ τὸ σκίζουν γιὰ νὰ πάρουν ὁ καθένας ἀπὸ ἓνα κομμάτι, κι ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν τάξη, ἄρχισαν νὰ διαδίδουν τὸ ἐξῆς: τὸ ὕφασμα δὲν εἶναι ἀληθινό. Κάθε του πτυ-

χή εἶναι ἓνα μικρὸ ψέμα. "Ἐνα ἀφήγημα. "Ὅποιο κι ἂν διαλέξετε, εἶναι ἰσάξιο μὲ τοῦ ἄλλου. Κοστίζει τὸ ἴδιο. "Ἐχει τὴν ἴδια ἀέρινη ὑφή μὲ ἓνα παραμῦθι. Κι ἂν τὸ παραμῦθι παύει νὰ σὲ παρηγορεῖ, μπορεῖς νὰ τὸ πετάξεις, νὰ τὸ ἀντικαταστήσεις μὲ ἓνα πιὸ θελκτικό, κάποιον ποὺ βολεύει καλύτερα τὴν παρούσα κατάσταση. Αὐτὸ δὲν εἶχε κάνει κι ὁ Ρίχαρντ; "Ἐδιώξε τὴν ἐνοχλητικὴ σκέψη κι ἐπέστρεψε στὰ κερασένια χεῖλη ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νὰ τῆς ἀφηγοῦνται τὴν ἱστορία τοῦ ἀγοριοῦ. Νά λοιπὸν τί ἔμαθε.

Οἱ γονεῖς τοῦ Μουσαῖ ἦταν ἀπὸ τὴ Σομαλία. Ὁ πατέρας δούλευε γκρουὺμ σὲ ξενοδοχεῖο. Μετέφερε τὶς βαλίτσες τῶν πελατῶν στὰ δωμάτιά τους κι αὐτοὶ τοῦ ἔδιναν φιλοδώρημα. "Ὅταν γύριζε κατάκοπος στὸ σπῆτι, ἔκανε σχέδια μὲ τὴ γυναίκα του νὰ φύγουν μακριά. Τὸ μακριὰ ἔπαιρνε διάφορα πρόσωπα, ἄλλοτε οἰκεῖα κι ἄλλοτε ἐξωτικά, πάντα ὅμως μὲ στραμμένη τὴν πλάτη στὴ Σομαλία, ποὺ δὲν ἔλεγε νὰ ἡσυχάσει ἀπὸ τὸν μακροχρόνιο ἐμφύλιο. Κάποιοι φίλοι τους εἶχαν σκοτωθεῖ. "Ἀκουγες γιὰ ἀνθρώπους ποὺ ἐξαφανίζονταν τὴν ὥρα ποὺ περπατοῦσαν ἀμέριμνοι στὸν δρόμο. Οἱ εἰρηνευτικὲς δυνάμεις καὶ ἡ ἐπίσημη κυβέρνηση δὲν μποροῦσαν νὰ στριμώξουν τὴ ριζοσπαστικὴ "Ἀλ-Σαμπάαμπ. «"Ὅλα τὰ μέρη τῆς σύγκρουσης ὑπῆρξαν ὑπεύθυνα γιὰ ἐγκλήματα βίας τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καὶ γιὰ παραβιάσεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα παρέμεναν ἀτιμώρητα. "Ἐνοπλα τάγματα συνέχισαν νὰ ἀπαγάγουν, νὰ βασανίζουν καὶ νὰ σκοτώνουν ἀμάχους παράνομα», διάβασε ἡ Ραχήλ στὸ λῆμμα «Σομαλικὸς Ἐμφύλιος Πόλεμος», ὅταν ἡ κοινωνικὴ λειτουργὸς ζήτησε συγγνώμη καὶ βγήκε γιὰ λίγο ἀπ' τὸ δω-

μάτιο. Ἄραγε τὸ ἰσομοίρασμα τῶν εὐθυνῶν ἀποτελοῦσε ἔνδειξη ἀντικειμενικότητας καὶ βούλησης γιὰ ἀπονομή δικαιοσύνης ἢ ἀδυναμίας νὰ ξεμπλέξει κανεὶς τὸ ἐμφύλιο κουβάρι ἀπὸ αἰτίες καὶ ἀποτελέσματα, ὅπως συμβαίνει καμιά φορὰ ὅταν, λόγου χάρη, πιάνονται οἱ μαθητὲς στὰ χέρια στὴν αὐλὴ καὶ μὲ συνοπτικὲς διαδικασίες τιμωροῦνται ὅλοι μὲ ἀποβολὴ ἀπὸ τὸν πολυάσχολο διευθυντή; Ὁ πατέρας τοῦ Μουσᾶ ἀποβλήθηκε ὀριστικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ χωρὶς νὰ ἔχει μπλεχτεῖ στὸν καβγά. Ὅταν ἐπέστρεψε ἡ κοινωνικὴ λειτουργὸς ἀπὸ τὴν τουαλέτα, ἀφηγήθηκε στὴ Ραχήλ τὰ ἐξῆς: Κάποιοι γνωστοὶ του, χρόνια πελάτες στὸ ξενοδοχεῖο, τοῦ εἶχαν βρεῖ μιὰ δουλειὰ ξεναγοῦ σὲ σαφάρι στὴν Κένυα. Τὸ ζευγάρι εἶχε ἤδη πακετάρει τὰ λιγοστά τους ὑπάρχοντα. Μὲ τὸ πού θὰ ἔκλεινε μῆνας ἀπὸ τὴν ἀνακοίνωση τῆς παραίτησης τοῦ ὑπαλλήλου τους, οἱ γονεῖς τοῦ ἀγέννητου ἀκόμη Μουσᾶ θὰ ἔφευγαν ἀπὸ τὴ Σομαλία. Τὴν τελευταία μέρα στὴ δουλειά, ὁ γκροῦμ πετοῦσε κυριολεκτικὰ, δὲν ἐνιωθε τὸ βάρος ἀπὸ τὰ μπαγκάζια τῶν ἐπισκεπτῶν, πού, μαζί μὲ τὴν πολύωρη ὀρθοστασία, τοῦ εἶχαν δημιουργήσει κισσοὺς στὰ πόδια καὶ πόνους στὴ μέση. Λίγο πρὶν λήξει ἡ βάρδια του, κάποιος πελάτης εἰδοποίησε τὴ διεύθυνση ὅτι θὰ ἔφτανε μὲ ἓνα ταξὶ ἀσυνόδευτη ἢ βαλίτσα του πού εἶχε χαθεῖ στὸ ἀεροδρόμιο. Ὁ πατέρας τοῦ Μουσᾶ τὴ σήκωσε — παρὰ τὸ ἀσυνήθιστο βάρος της— σὰν πούπουλο. Θὰ πρέπει νὰ βρισκόταν στὸ ἀσανσέρ, ἀνάμεσα στὸν τρίτο καὶ τὸν τέταρτο ὄροφο, ὅταν ὁ ἐκρηκτικὸς μηχανισμὸς ἔσκασε καὶ ὁ θάλαμος ἐκσφενδονίστηκε σὰν πύραυλος στὸν οὐρανό. Ἡ γυναίκα του νοσηλεύτηκε γιὰ μιὰ ὀλόκληρη μέρα σὲ νοσοκομεῖο τῆς

Μογκαντίσου, σὲ κατάσταση σόκ, ὅπου τῆς ἀνακοινώθηκε καὶ ὅτι ἦταν ἔγκυος. Δὲν ξεπακετάρισαν ποτὲ τὰ πράγματά τους. Ὅταν ἄρχισε νὰ περπατάει ὁ μικρὸς Μουσά, στηριζόταν στὶς σκόρπιες κοῦτες στὸ πάτωμα, ἀνοιχτὲς πιά, ποὺ χρησίμευαν ὡς ἐπιδαπέδια συρτάρια ἀπ' ὅπου ἡ μαμὰ ἀνέσυρε ὅ,τι χρειαζόταν. Μόλις ὁ Μουσά ἔκλεισε τὰ δεκατέσσερα, ἡ μάνα του ξέθαψε τὸ ὄνειρο τῆς μεγάλης φυγῆς, τὸ ἔβαλε μέσα σὲ ἓνα καινούργιο κατακόκκινο —τὸ ἀγαπημένο χρῶμα τοῦ παιδιοῦ— σακίδιο πλάτης καὶ τὸ ἔκανε δῶρο στὸν ἔφηβο πλέον γιό της.